

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

555

שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • מצורע תשפ"ב

שמים, והוא הולך לישון, למרות שהיה יכול להמשיך ללמוד או לעשות דברים אחרים, אבל מחר יש עוד יום, ואם ילך מאוחר לישון, אזי מחר לא יוכל לתפקד את כל התרי"ג מצוות תורה ומעשים טובים, ולכן הוא הולך לישון מוקדם, לצורך המעשים הטובים שיעשה מחר, אם זוהי כוונתו הוא עובד השם בשנתו, והשינה שלו היא עבודת השם! אפילו שאינו עושה כלום בשינה, ורק ישן בשב ואל תעשה, אבל כיון שסיבת השינה היא כדי שיוכל להמשיך את המעשים הטובים, הוא עובד השם עם השינה.

ואיזו עבודה ומה היא המצוה שהוא מקיים בשינה? מה שהוא עתיד לעשות אחרי השינה, בזה נחשב שעוסק גם בשעת השינה. כי השינה היא לצורך זה. וכגון אם השינה היא סיבה שיוכל ללמוד וללמד, זה נחשב גם בשעת השינה כמו שעוסק בתלמוד תורה וכמו שהוא מלמד, ואם הוא עושה מעשי חסד ומעשים טובים אחרים, אזי כשהוא ישן זה נחשב כמו שעושה את אותם המעשים הטובים. וזהו שכתב הרמב"ם שהשינה נחשבת כעבודת השם, ואיזו עבודה ומצוה? כל המצוות ועבודת השם שהוא עתיד לעשות למחר, נחשב שעוסק בהם גם בשעת השינה.

בשבת צריך לשמח את המשפחה

ואגב ברצוני להזכיר דבר חשוב מאד, בנוגע לשבת, כיצד צריכה להיות ההנהגה בשבת, הנה שבת הוא יום מנוחה ושמחה, וכפי שאומרים מיד בתחילת הזמירות 'מנוחה ושמחה', שבת הוא יום של מנוחה עם שמחה, ומה היא השמחה? שהאדם עצמו יהיה בשמחה, וגם לתת אווירה של שמחה בבית, מנוחה ושמחה, שבבית תהיה אווירה נעימה של שמחה. שבת הוא יום קדוש, וקדושת השבת מחייבת מנוחה וגם שמחה.

ויכול להיות אדם שלומד ספרי מוסר, וחושב כל הזמן על הרוחניות שלו, שהוא רוצה לקבל עוד דרגה ברוחניות, והוא שקוע ועסוק בזה, ומחמת זה הוא ברצינות גדולה בלי שמחה, אך צריך לדעת כי שבת אינו הזמן לכך, וקדושת השבת מחייבת שמחה! לא רצינות יתירה, אלא שמחה! כמובן שמחה בלי פריקת עול, אבל שמחה עם אווירה נעימה, שבבית תהיה אווירה נעימה בסעודות השבת. זה מה שקדושת שבת מחייבת. בשבת יש משפחה וצריך לשמח את המשפחה.

וזהו בכלל מצות (דברים כח, ט) והלכת בדרכיו, וכמו שאמרו חז"ל (שבת קלג, סוטה יד ועוד) מה הוא רחום וחנון אף אתה היה רחום וחנון, וכמו שהקב"ה הוא אבי יתומים ודיין אלמנות ומשמח ודואג לאחרים, כך צריכה להיות גם הנהגת האדם, להידמות לו יתברך.

האדם לא נברא אלא לזולתו

ובהקדמה לנפש החיים מבן המחבר כתב בשם אביו רבי חיים "וכה היו דברו אלי תמיד, שזה כל האדם, לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחריו ככל אשר ימצא בכוחו לעשות". האדם לא נברא אלא לזולתו, תפקיד האדם בעולם הוא לצורך אחרים, ולכך הוא נברא, כדי לתת הנאה לאחרים, ולעזור להם במה שהם צריכים, בגשמיות ורוחניות, זהו תפקיד האדם וזהו השלמות, בשבת ובין הזמנים וגם בכל השנה, לזולתו! וכמו שנאמר והלכת בדרכיו מה הוא אף אתה, עם אהבת הבריות.

ובאמת אדם צריך חיזוק תמיד על תורה ומעשים טובים, כמו שאמרו (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק וכו', ומעשים טובים היינו בין אדם לחברו, שיהיה מה שיותר תועלת לזולתו, וכיצד הדרך לזה, איך האדם יעשה זאת, ומי יחנך אותו לזה? הדרך היא על ידי ספרי מוסר.

ויש ספרי מוסר שמדברים בפרט על ענייני בין אדם לחברו, כגון ספר 'תומר דבורה', שמדבר הרבה על מידות טובות, ומאריך לבאר את השלוש-עשרה מידות של רחמים, מי קל כמוד וגוי, שהאדם צריך להידמות בהם לבוראו, ומבאר מה הדרך, כיצד ובאיזו צורה יכול אדם לקיים זאת, שיהיה 'מה הוא אף אתה', לזולתו, שאחרים ייהנו ממנו.

וידוע שבקלם היו לומדים בשבת את הספר תומר דבורה [וכך הובא בספר לב אליהו להגה"צ רבי אלי לופיאן זצ"ל (ח"א עמ' לא וקצא) "שנהגו בקלם שבבית שבת קודש בין קבלת שבת למעריב היו לומדים ספר תומר דבורה, והטעם מפני

עול תורה - גם בבין הזמנים

אנו עומדים עתה בימי בין הזמנים של חודש ניסן, ובין הזמנים הוא זמן שהציבור לומדים פחות, וחסרה הזכות של עסק התורה, כך המציאות.

ובאמת גם אדם יחיד שאינו עוסק בתורה, שנינו בפרקי אבות (ג, ה) (ה) כל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, והיינו שאם היה לאדם עול של תורה, והוא פורק מעליו את העול, כגון שהיה לו זמן עם עול של תורה, שהיה לומד ומלמד ועוסק בתורה, בכל מיני צורות של עסק התורה, והוא פורק ומפסיק עם העול הזה, נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, שזה עול יותר גרוע, ומקבל קשיים אחרים.

וקודם היה עליו עול תורה, שזה אמנם קושי, אבל היה בזה זכות של תורה, ואם הוא מוריד את הקושי הזה ופורק עול תורה, הוא מקבל עוד קשיים אחרים יותר גדולים שאין בהם זכות, כך המציאות.

וידוע לי גם ממעשים שהיו כן, שאדם שהיה עושה מעשים טובים, אבל היה בהם איזה מאמץ, והוא היה מתאמץ ועושה את המעשים הטובים עם הזכויות האלה, אבל אחר כך הוא רצה יותר מנוחה ופחות להתאמץ, מחמת איזו סיבה, והפסיק לעשות את המעשים הטובים, והסוף היה יותר גרוע, סוף לא טוב, מחמת פריקת עול תורה ומצוות.

וזהו אפילו באדם יחיד שפורק מעליו את העול, כל שכן אם יש ציבור, שבתוך הזמן עוסקים בתורה בישיבות, ויש ציבור גדול ברוך השם שעוסקים בתורה, ובבין הזמנים יש רפיון, הרי חסר הזכות! ופריקת עול תורה של ציבור מסתבר שזה יותר חמור מפריקת עול של יחיד, ולכן היו אסונות בבין הזמנים, מסתבר שזו הסיבה, כי חסרה זכות התורה בציבור.

ובאמת יש שזקוקים למנוחה, כי בתוך הזמן הם לומדים ומתאמצים מאד בסדרי הישיבה, וזה מאמץ גדול עבורם, ויש צורך במנוחה, אבל הם רק יחידים, ולא כולם צריכים את המנוחה כל כך, ויש כאלה שבאמת ממשכים את סדרי הלימוד גם בבין הזמנים כמו בתוך הזמן, ברוך השם רואים כאלה, שאצלם אין הבדל בין הזמן לבין הזמנים, אבל יש ציבור שבין הזמנים גורם להם לרפיון, וזו כבר פריקת עול של ציבור ולא רק של יחידים. אסור לקטרג על הציבור, אך זוהי המציאות.

ולכן כל אחד שממשיך בעסק התורה בלי רפיון בבין הזמנים, זוהי זכות עצומה מאד, כל אחד לפי כוחו, בין אם תורתו אומנותו או שאין תורתו אומנותו, אם יש קביעות של עסק התורה וממשיכים עם הקביעות לפי האפשרויות, זוהי זכות עצומה מאד.

עסק התורה מקיים את העולם

ובגמרא אמרו (פסחים סח, ב) אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, ולמדו כן מהפסוק אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתו (ירמיה לג, כה), ופירש רש"י אם לא בריתי של יומם ולילה דהיינו תלמוד תורה שכתוב בו והגית בו יומם ולילה, ע"כ. והיינו שברית זו התורה, ובלי עסק התורה "חוקות שמים וארץ לא שמתו".

וכבר האריך בזה הנפש החיים בשער ד' שאם חס ושולם היה העולם פנוי רגע אחד בלי עסק התורה, אזי כל הבריאה לא הייתה קיימת, כי יומם ולילה צריך להיות עסק התורה.

וכיצד שייך שיהיה עסק התורה יומם ולילה? ידוע כי בישיבת וואלוז'ין למדו משמרות, כדי שלא יהיה זמן שאין בו עסק התורה, אבל זהו דבר נדיר שיהיה יומם ולילה עסק התורה באופן כזה.

אכן שמעתי וכמדומה שכבר כתוב מפורש כן (מובא בשם מרן החזו"א זצ"ל) שעסק התורה נקרא כל מה שהוא לצורך עסק התורה, וגם מנוחה שאדם נח כדי שיהיה לו כוח ללמוד הלאה, זה נחשב לחלק מעסק התורה, כי הוא נח כדי שיוכל להמשיך ללמוד, ואם לא ינוח הוא לא יוכל להמשיך ללמוד, ומוכרח לאותה המנוחה.

וכן כתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) על מה שאמרו בפרקי אבות (ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, דהיינו שגם המעשים הגשמיים של האדם יהיו לשם שמים, וכתב על זה הרמב"ם כגון אם אדם ישן עם חשבונות לשם

לעמוד נגד השפעת הסביבה

והטעם לזה מפני שאחרי עשרה דורות שהיו מכעיסין ובאין, כשבא אברהם אבינו היה צריך מאמץ גדול מאד נגד כל ההשפעה, שלא להיות מושפע מהם, ולהשפיע הפוך, וזה מאמץ וניסיון גדול מאד, כמו שאמרו (אבות שם ג) עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו, וכל ניסיון מוסיף דרגה, כמו שביאר הרמב"ן (בראשית כב) שענין הניסיון הוא להוציא מכוח אל הפועל, להוציא לפועל את כוחות הנפש של כבוד שמים.

ואם אדם אחד בא לאחר עשרה דורות שהשפיעו השפעה של עבודה זרה וטומאה, והוא עומד כנגדם ואינו מושפע מהם, וההיפך, הוא משפיע על כל העולם אמונה ויראת שמים ומידות טובות, נגד כל ההשפעה של עשרה דורות, צריך לזה כוחות עצומים מאד, וזהו ניסיון גדול מאד.

ולכן קיבל על זה אברהם שכר כולם, שכר כל העשרה דורות כאילו היו כולם צדיקים, שאם הם היו צדיקים ועושים מעשים טובים היה להם הרבה שכר עולם הבא וגן עדן שאין לשער, ואת כל השכר הזה זכה וקיבל אברהם אבינו מפני עמידתו בניסיון.

וזה גם הביאור במה שאמרו על הפסוק עת לעשות להשם הפרו תורתך, שאם יש זמן שיש רפיון בציבור, ואף על פי כן אדם מתחזק נגד השפעת המתרפים, הרי הוא נוטל על זה שכר כנגד כולם, והיינו השכר שהיה מגיע לכולם אם הם היו צדיקים, שהיו נוטלים על זה שכר גדול מאד, **את השכר שהיו מקבלים כולם ביחד נוטל האדם המתחזק**, ומגיע לו שכר כולם על עמידתו בניסיון שאינו מושפע מהסביבה.

וכך כל אחד ואחד במקום שהוא נמצא, הרי יש השפעה, שאדם מושפע מסביבתו, ואם הוא עומד כנגד ההשפעה ומתחזק להיות משהו יותר מהסביבה, משהו יותר! כל משהו שהוא יותר בדרגה קצת, משהו יותר זה דבר עצום, כל משהו ברוחניות זה מעלה שאין לשער.

והעצה לזה היא לימוד ספרי המוסר, ספרי מוסר נותנים גם יראת שמים וגם מידות טובות ואמונה וכל שלמות האדם, על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים (אבות א, ב), תורה, ועבודה זה אמונה, וחסד עם אהבת הבריות.

ואהבת לרעך כמוך, יש הרבה מדרגות בזה, וכמו שכתב המסילת ישרים פרק י"א שצריך להיות ואהבת לרעך 'כמוך ממש', למרות שישנם כל מיני קשיים המפריעים לזה, ובמסילת ישרים האריך על זה הרבה, וחשוב מאד לראות את דבריו, וכן כל ספרי המוסר כמו המסילת ישרים נותנים הבנה והדרכה איך לחיות בעולם הזה וכיצד לזכות לזכויות.

ובעזרת השם, הרי כולנו צריכים חיזוק, כל אחד ואחד צריך חיזוק, ונזכה בסייעתא דשמיא להתחזק בכל מה שצריך חיזוק ולהצלחה בגשמיות וברוחניות, ויהיה פסח כשר ושמח לכל כלל ישראל.

שבתומר דבורה מדבר בענין והלכת בדרכיו בעמקות גדולה מאד, והסבא אמר שהתומר דבורה הוא השולחן ערוך על הלכות מידות, אבל ספר מוסר אחר שמביא התמרמרות בשעת הלימוד, אף על פי שאחר כך מתמלאים בשמחה, מכל מקום יש שאלה אם כדאי לימוד כזה בשבת, מה שאין כן תומר דבורה".

ובמשך כל השבוע יש ספרי מוסר המביאים לחיזוק ביראת שמים ואמונה, אבל בשבת למדו תומר דבורה על מידות טובות, לזולתו! וכך צריכה להיות ההנהגה בשבת, עם מנוחה ושמחה.

וכמדומה ששמעתי פעם כי בקלם, כשהיה מגיע לתלמוד תורה בקלם אדם שלא מכירים אותו, היו כולם מקבלים את פניו בסבר פנים יפות, ושואלים אותו מה שלומו ובמה אפשר לעזור לו, כאילו הוא חבר ותיק שמכירים אותו מכבר, עד שהיה מתפלל מהיכן כולם מכירים אותו. זהו 'לזולתו', וכך צריכה להיות ההנהגה של כל ימי השבוע, לזולתו!

המתחזק בזמן רפיון נוטל שכר כולם

והנה יש פסוק בתהלים (ק"ט, קכ) "עת לעשות להשם הפרו תורתך", ואמרו על זה בירושלמי סוף ברכות: תני רבי שמעון בן יוחאי אומר אם ראית את הבריות שנתיאשו ידיהן מן התורה, מאד עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם, מאי טעמא, הפרו תורתך עת לעשות להשם, ע"כ. והיינו אם יש זמן של 'הפרו תורתך', שהציבור מתנהגים לא לפי התורה, ויש אדם שאינו מושפע מכך, והוא כן מתנהג על פי התורה, נגד ההשפעה, למרות שהאדם בטבעו מושפע מסיבתו, הוא לא מושפע, ומתנהג נגד ההשפעה, הרי הוא זוכה ונוטל שכר כולם.

ומהו 'שכר כולם'? שמעתי ממו"ר הגה"צ ר"א"א דסלר זצ"ל (ענין מכתב מאליהו ח"ד עמ' 118) על מה שאמרו בפרקי אבות (ה, ב) עשרה דורות מאדם ועד נח וכו' שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול, עשרה דורות מנח ועד אברהם וכו' שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם, ע"כ.

והיינו שבעשרה דורות הראשונים שהיו מכעיסין ובאין, הסוף היה שנעשו במבול, אבל בעשרה דורות שאחריהם, שוב היו עשרה דורות שהיו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם אבינו ותיקן את מה שהם קלקלו, כי אברהם אבינו פרסם את האמונה, והוא היה מקובל בכל העולם כמו שכתוב (בראשית כג, ו) וישא אלוקים אתה בתוכנו, וכל העולם הכיר בו, והיה מכניס אורחים ופרסם את האמונה (ענין סוטה י, ב), ובזה הציל את כל העולם שלא נעשו כמו העשרה דורות הראשונים.

ועל זה קיבל אברהם שכר כולם, וביאר הגרא"א דסלר כי 'שכר כולם' הכוונה לשכר שהיו מקבלים כולם אם הם היו צדיקים, שאם כל העשרה דורות היו צדיקים הרי היה להם הרבה שכר, שכל צדיק וצדיק מקבל הרבה שכר בעולם הבא וגן עדן, ואין לשער את התענוגים, כמו שכתוב (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוקים זולתך, ואת כל השכר הזה קיבל אברהם אבינו, שכר של העשרה דורות כאילו היו כולם צדיקים.

משא רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

במעמד יסוד ישיבת מגדל עוז במעונו בראשות מרן ורבנן שליט"א

בין הזמנים כידוע חסר זכות התורה, היו פיגועים ואסונות בנפש בבין הזמנים, ומדוע בבין הזמנים? מפני שחסר הזכויות של עסק התורה. אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיה לג, כה), יש מרבי חיים וואלוז'ינער בנפש החיים (ד, יא) שאם היה העולם פנוי רגע אחד מעסק התורה לא היה קיום לכל הבריאה, ועסק התורה כולל גם את כל מה שנצרך לעסק התורה, כמו שכתב הרמב"ם בחיבורו (דעות ג, ג) שאם אדם ישן לשם שמים לצורך תר"ג מצוות, אזי השינה שלו היא עבודת השם והוא עובד השם בשנתו.

ואם עכשיו בבין הזמנים אנו פה מתאספים ועוסקים בעסק תורה, לבנות עוד ישיבה, עוד מקום תורה, עוד מקום קדוש שמשפיע קדושה, אנחנו עוסקים בתורה, וזה נקרא עסק התורה, עסק צורך קיום התורה, צורך עסק התורה, לכן זה דבר מצוין עכשיו שעוסקים בבין הזמנים בעסק כזה שנקרא עסק התורה שמגין על כל כלל ישראל.

בעזרת השם יהיה סייעתא דשמיא למקום תורה החדש שיהיה מקום של תורה ויראת שמים ומידות טובות, וזה בודאי משפיע על כל הסביבה, ועל כל הדור, כמו שכתב החזון איש באיגרת (ח"ג סב) שבעל תורה אמיתי יש השפעה ניכרת על הסביבה שלו, אפילו אדם אחד בעל תורה אמיתי, יש השפעה ניכרת, וגם במקומות הרחוקים יש השפעה נסתרת, כל שכן אם יש ציבור שעוסקים בתורה, שיעסקו בתורה בעזרת השם, בתורה עם יראת שמים ומידות טובות, ודאי שזה דבר שמשפיע השפעה ניכרת ונסתרת על כל העולם כולו, על כל כלל ישראל. ומן השמים ירחמו שיהיה סייעתא דשמיא למה שאנו כולנו חייבים, זכויות לכל כלל ישראל, זכויות התורה וכל הזכויות ששייך בעזרת השם.

לעילוי נשמת הרב **זכריה** בן הרב **שלום חשאי** ז"ל
נלב"ע י"ח אדר א' תשע"א
ורעייתו מרת **שושנה** בת הרב **אהרן סמין** ע"ה
נלב"ע י"ד ניסן תשע"א

לעילוי נשמת
רבי **ישעיה** ב"ר **משה** זצ"ל
נלב"ע ט"ו אלול תשפ"א
תנצב"ה

לע"נ המחנך הדגול הרה"ח ר' **אברהם** ב"ר **צני ויסמן** ז"ל
מנהל ביה"ס מעלות - נלב"ע כ"ב אדר א' תשע"א
ורעייתו המחנכת הדגולה מרת **פוריה גיטל** ע"ה
בת הגה"ח רבי **יהושע מאיר שוויץ** זצ"ל - נלב"ע ח' ניסן תשנ"ד